Vabariigi Valitsuse määruse „Aastatel 2021–2028 Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismist ja Norra finantsmehhanismist vahendite taotlemise ja kasutamise tingimused ja kord“ eelnõu

SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Määrusega sätestatakse Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismi ja Norra finantsmehhanismi (edaspidi koos *finantsmehhanismid*) 2021–2028 rakendamise üldtingimused, samuti finantsmehhanismi korraldamises ja rakendamises osalevad asutused ning nende peamised kohustused toetuse andmiseks ja kasutamiseks. Lisaks sätestab määrus programmioperaatoritele siseriiklikud tähtajad aruandluse esitamiseks ning tööprotsesside kirjelduste koostamiseks, et sertifitseeriv asutus, auditeeriv asutus ning riiklik kontaktasutus saaksid piisava ajavaru nende dokumentide kontrolliks enne doonoritele esitamise tähtaja saabumist ning vajalikud alused toetuse kasutamise üle järelevalve teostamiseks, väljamaksete peatamiseks või neist keeldumiseks ning toetuse tagasinõudmiseks.

8. oktoobril 2024. a allkirjastasid Euroopa Liit ja Norra Kuningriik lepingu Norra finantsmehhanismi (ELT L 2024/2602, 8.10.2024) ning Euroopa Liit ja Islandi Vabariik, Liechtensteini Vürstiriik ning Norra Kuningriik (edaspidi *doonorriigid*) lepingu Euroopa Majanduspiirkonna (edaspidi *EMP*) finantsmehhanismi (ELT L 2024/2603, 8.10.2024) kohta ajavahemikuks mai 2021 – aprill 2028.

Finantsmehhanismide elluviimiseks sõlmivad doonorriigid iga abisaajariigiga kahepoolsed vastastikuse mõistmise memorandumid mõlema eeltoodud finantsmehhanismi kohta. Vastastikuse mõistmise memorandumites määratakse kindlaks toetuse kasutamise põhitingimused ning rahastatavad valdkonnad.

Eesti Vabariigi ja Islandi Vabariigi, Liechtensteini Vürstiriigi, Norra Kuningriigi vahelise EMP finantsmehhanismi rakendamist aastatel 2021–2028 käsitleva vastastikuse mõistmise memorandum ning Eesti Vabariigi ja Norra Kuningriigi vahelise Norra finantsmehhanismi rakendamist aastatel 2021–2028 käsitleva vastastikuse mõistmise memorandum (edaspidi koos nimetatud *memorandum*) allkirjastati 27. mail 2025 aastal.

Eestile toetuse perioodil antava välisabi suurus on netosummana EMP finantsmehhanismist 30 690 073 eurot ja Norra finantsmehhanismist 29 262 505 eurot, kokku ümardatult veidi alla 60 miljoni euro. Brutosumma, mis sisaldab ka kodanikuühiskonna fondi osa ja doonorpartnerite administreerimiskulude osa, on ligikaudu 71,2 miljonit eurot. Sealjuures on 3 613 372 eurot finantsmehhanismide programmide ja kahepoolsete suhete fondi eelarvest määratud Venemaa Ukrainasse sissetungi tulemusel tõusetunud probleemide lahendamiseks ja leevendamiseks.

Eelnõu vastuvõtmisel ei ole mõju halduskoormusele, kuna ka perioodil 2014–2021 rakendati finantsmehhanisme sarnasel moel ja mahus.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) ja seletuskirja koostas Riigi Tugiteenuste Keskuse (edaspidi *RTK*) jurist Virge Pihel (e-post virge.pihel@rtk.ee). Eelnõu toimetas keeleliselt Rahandusministeeriumi personali- ja õigusosakonna keeletoimetaja Heleri Piip (e-post heleri.piip@fin.ee) ning eelnõu juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Rahandusministeeriumi personali- ja õigusosakonna nõunik Agnes Peterson (e-post agnes.peterson@fin.ee).

2. Eelnõu eesmärk

Eelnõu eesmärk on anda riigisisene õiguslik raamistik aastatel 2021–2028 EMP ja Norra finantsmehhanismide rakendamiseks ning sätestada siseriiklikud tingimused doonorriikide ees võetud kohustuste täitmiseks.

3. Eelnõu sisu

Eelnõu paragrahv 1 käsitleb määruse reguleerimisala. Määrusega reguleeritakse finantsmehhanismide raames antavatest rahalistest vahenditest toetuse andmise, kasutamise, väljamaksmise, tagasinõudmise ja tagasimaksmise ning järelevalve ja aruandluse tingimusi ja korda.

Paragrahvi lõikes 3 viidatakse, et finantsmehhanismide rakendamisel järgitakse määrust ja memorandumis sätestatud õiguslikku raamistikku. Olulisteks õigusaktideks on siinjuures Euroopa Liidu, Islandi, Liechtensteini Vürstiriigi ja Norra Kuningriigi vaheline aastateks 2021–2028 sõlmitud Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismi lepinguga Euroopa Majanduspiirkonna lepingusse lisatud protokoll 38d ning Norra Kuningriigi ja Euroopa Liidu vaheline Norra finantsmehhanismi ajavahemikuks mai 2021–aprill 2028 käsitlev leping; memorandum; Norra finantsmehhanismi 2021–2028 rakendusmääruses ja Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismi 2021–2028 rakendusmääruses (edaspidi koos *rakendusmäärus*); riikliku kontaktasutuse ja Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismide komitee (edaspidi FMK) vahel või riikliku kontaktasutuse ja Norra Välisministeeriumi (edaspidi NVM) vahel sõlmitud programmilepingud; välissuhtlemisseadus; FMK ja NVM-i juhised, mis on kättesaadavad rahvusvahelisel nn multi-lehel: https://eeagrants.org/et/estonia, kus avaldatakse ka kõikide teiste finantsmehhanismist toetust saavate riikide teave.

Eelnõus korratakse õigusselguse huvides memorandumis ja rakendusmääruses loetletud asutuste ülesandeid, aga täpsustatakse ka riigisiseseid protsesse, tähtaegu ja muud asjakohast. See võimaldab rakendajatel tõhusalt tegutsemiseks ühest allikast kiiresti ja hõlpsalt protsessi kohta teavet saada.

Eelnõu paragrahvis 2 määratakse sarnaselt varasemale perioodile riiklikuks kontaktasutuseks ning sertifitseerivaks asutuseks RTK ja vastavalt nende ülesanded. Riikliku kontaktasutuse rollis struktuuriüksusena on toetuste arendamise osakond, kes kannab üldvastutust memorandumi rakendamise ja aruandluse eest, ning sertifitseeriva asutuse rollis on toetuste maksete osakond, kes vastutab asjakohase finantskontrolli tegemise eest. Rollide lahususe tagab nimetatud osakondade asumine vastavalt peadirektori asetäitja ja peadirektori vastutusalades.

Eelnõu paragrahv 3 nimetab programmid, programmioperaatorid ning doonorprogrammipartneri ja/või partnerorganisatsiooni olemasolu vastavas programmis. Lisaks on programmide elluviimisel kaasatud riigisiseseid programmipartnereid, kes on ära toodud lõikes 3.

Programmioperaator vastutab programmi ettevalmistamise ja koordineerimise eest ning tagab programmile tõhusalt toimiva juhtimis- ja kontrollisüsteemi. Programmileping, mille sõlmivad doonorriigid ja riiklik kontaktasutus programmioperaatori välja töötatud programmiettepaneku põhjal, sätestab poolte täpsemad õigused ja kohustused.

Finantsmehhanismide raames toetavad doonorriigid Eestis järgmiste valdkondade rahastamist, mille programmioperaatorid on:

- programmis „Keskkonnahoidlik areng“ (*Green Transition*) Kliimaministeerium;
- programmis „Rohe-ettevõtlus ja innovatsioon“ (*Green ICT*) Majandus- ja Kommunikatsiooni-ministeerium;
- programmis „Rahvatervis“ (*Public Health*) Sotsiaalministeerium;
- programmis „Kriisikindlus“ (*Improved Disaster Resilience*) Siseministeerium.

Programmi „Keskkonnahoidlik areng” rakendamisel osalevad lisaks programmioperaatorile riigisisesed programmipartnerid Haridus- ja Teadusministeerium ning Regionaal- ja Põllumajandusministeerium vastavalt programmiettepanekus kokkulepitud valdkondadele. Programmi „Rahvatervis“ rakendamisel osaleb lisaks programmioperaatorile riigisisene programmipartner Justiits- ja Digiministeerium vastavalt programmiettepanekus kokkulepitud valdkondadele. Programmi „Kriisikindlus“ rakendamisel osaleb lisaks programmioperaatorile riigisisene programmipartner Kultuuriministeerium vastavalt programmiettepanekus kokkulepitud

valdkondadele.

Eelnimetatud valdkondade all elluviidavate programmide tingimused lepivad doonorriigid ja Eesti kokku programmiettepanekute (*Concept Note*) alusel sõlmitud programmilepingutes. Programmi ettevalmistamise ja elluviimise eest vastutab asjaomase valdkonna ministeerium. Finantsmehhanismide ettevalmistamist ja elluviimist Eestis koordineerib Rahandusministeerium.

Programmi „Keskkonnahoidlik areng" eesmärgid on rohepöörde kiirendamine jätkusuutlikuma ühiskonna suunas ning hariduse ja koolituse kvaliteedi, juurdepääsu ja asjakohasuse tõhustamine roheja digiülemineku, inimõiguste, demokraatia ja noorte tööhõive kontekstis. Sellele eraldab Norra Kuningriik toetusena 14,3 miljonit eurot ning EMP doonorriigid 2,7 miljonit eurot.

Programmi „Rohe-ettevõtlus ja innovatsioon" eesmärk on rohelise väärtuse loomine ja konkurentsivõime. Norra Kuningriik toetab programmi summaga 13,2 miljonit eurot.

Programm „Rahvatervis" seab eesmärkideks vastupidavamad ja kaasavamad rahvatervise süsteemid ning perevägivalla ja soolise vägivalla ennetamise ja selle vastu võitlemise kooskõlas rahvusvaheliste ja Euroopa inimõiguste standarditega. Selle programmi toetuseks on EMP doonorriigid eraldanud 12,18 miljonit eurot.

Programm „Kriisikindlus" tegeleb parema vastupanuvõime loomisega katastroofidele ning EMP toetus tegevustele on umbes 13,9 miljonit eurot.

Eelnõu paragrahvis 4 kehtestatakse auditeeriva asutuse ülesanded, mida täidab Rahandusministeerium.

Eelnõu § 5 lõikes 1 reguleeritakse projekti elluviija mõistet ning piiritletakse, millises juriidilises vormis projekti elluviijaid võib kaasata. Lõikes 2 on toodud projekti partneri mõiste ning piiritletakse, millises juriidilises vormis projekti partnereid võib kaasata. Igas programmis võib projekti elluviijatele seada täpsustatud õigused ja kohustused, mis tuleb fikseerida), eraldiseisvas õigusaktis (nt konkreetse tegevuse tingimusi kehtestav määrus või käskkiri) või halduslepingus või haldusaktis (toetuse taotluse rahuldamise otsus – tavaliselt määruse alusel antava toetuse puhul) või projektilepingus, mis sõlmitakse eelkõige kahepoolsete suhete fondi projektide raames. Kui projekt viiakse ellu partnerluses vastavalt rakendusmääruse artiklile 7.10, tuleb elluviija ja partneri täpsemad õigused ja kohustused määratleda partnerluslepingus.

Eelnõu paragrahvis 6 reguleeritakse rakendusmäärusest tuleneva kahepoolsete suhete fondi riiklikul tasandil korraldamise ja juhtimisega seotud küsimusi. Kahepoolsete suhete fondi haldab riiklik kontaktasutus ehk RTK ning kahepoolsete suhete fondi juhtimiseks moodustatakse ühiskomitee, mille koosseisu kuuluvad doonorriikide esindajad ja riikliku kontaktasutuse esindajad. Ühiskomitee võtab otsuseid vastu konsensuse alusel. Kui ühiskomitee on määranud toetuse juriidilisele isikule heaks kiidetud projekti elluviimiseks, sõlmitakse toetuse kasutamiseks sellekohane leping. Kahepoolsete suhete fondist toetust saanud juriidilisele isikule kohalduvad käesolevast määrusest tulenev õiguslik raamistik, samuti tingimused toetuse kasutamisele, hankimisele ja toetuse tagasinõudmisele.

Eelnõu paragrahv 7 käsitleb programmioperaatori ülesannete täitmise algust ning sätestab ministri õiguse delegeerida programmioperaatori ülesannete täitmine, sealhulgas finantskorrektsiooni otsuste tegemine, programmilepingus nimetatud asutusele. Praktikas volitab programmioperaator asjakohast asutust tavapärase rakendusüksuse rolli ulatuses. Selleks kehtestab minister asjakohase õigusakti või sõlmib halduslepingu, kui volitatav on sihtasutus. Ülesannete delegeerimine ei vabasta programmioperaatorit vastutusest programmi elluviimise eest.

Eelnõu paragrahvis 8 reguleeritakse toetuse andmise tingimuste kehtestamist programmioperaatori poolt. Kuna VäSS § 8 lg 4 annab volituse toetuse andmise ja kasutamise tingimuste kehtestamiseks ministrile, siis siin on kirjeldatud, et esmalt koostab programmioperaator (ministeerium) vastava õigusakti eelnõu, kooskõlastab selle riikliku kontaktasutusega ning seejärel minister kehtestab selle õigusakti. Kui toetust antakse määratlemata arvule õigussubjektidele avatud taotlusvoorude kaudu või jooksvalt, on selleks õigusaktiks määrus, kui aga on tegu eelnevalt määratletud elluviijate ja tegevustega, kinnitatakse asjakohased reeglid ministri käskkirjaga. Kui aga tegu on eeldefineeritud

projekti elluviijaga, kes ei ole riigiasutus (nt KÜSK), saab toetuse andmise tingimused määratleda halduslepingus. Kui toetust antakse avatud voorude kaudu või jooksvalt kuni eelarve vabade vahendite jätkumiseni, avalikustab programmioperaator programmi eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks toetuse taotlemise ja kasutamise tingimused ja korra enne taotluste vastuvõtmist programmi tutvustamiseks loodud veebilehel. Taotluse hindajad (hindamiskomisjon) avalikustatakse hiljemalt pärast hindamise läbiviimist või jooksvalt, kui hindajad ajas muutuvad.

Eelnõu paragrahv 9 kehtestab programmi kulude abikõlblikkuse perioodi alguskuupäeva ja lõppkuupäeva ning programmioperaatori kohustuse määrata toetuse andmise tingimustes kindlaks kulude abikõlblikkuse reeglid vastavalt rakendusmäärusele ja programmilepingule. Samuti on rakendajatele parema ülevaate loomiseks antud rakendusmääruse üldisemate sätete kokkuvõte, millistele tingimustele peavad abikõlblikud kulud vastama. Uuel perioodil on jätkuvalt lubatud lihtsustatud kuluhüvitamisviiside kasutamine.

Eelnõu paragrahvis 10 reguleeritakse hankimise ja ostumenetlusega seotud kohustusi programmide rakendamisel.

Lõike 1 kohaselt peab isik või asutus, kes on hankija vastavalt riigihangete seadusele (edaspidi *RHS*), hanke korraldamisel lähtuma RHS-ist. Kui ostusumma jääb alla hankekohustuse piirmäära, peab siiski järgima rakendusmääruse artikli 8.16 lõikes 3 toodud põhimõtteid. Mittehankija peab aga lõike 2 alusel ostude sooritamisel või lihtsustatud kulude kasutamisel kindlasti vältima huvide konflikti ning tagama erapooletuse, samuti järgima rakendusmääruse artikli 8.16 lõike 3 nõudeid ehk tagama, et lepingute sõlmimisele eelnev menetlus, lepingute sõlmimine ja lepingu tingimused on proportsionaalsed, vastavad parimatele majandustavadele, sealhulgas aruandekohustusele, võimaldavad täielikku ja ausat konkurentsi võimalike pakkujate vahel, näiteks tõhusa hinnavõrdluse kaudu, ning tagavad finantsmehhanismi 2021–2028 vahendite optimaalse kasutamise.

Lõike 3 kohaselt sätestatakse alused ostude korraldamiseks mittehankijatele, s.o juhul kui toetuse saaja ei ole hankija RHS-i tähenduses. Kui ostu maksumus on võrdne või suurem kui RHS-is kehtestatud lihthanke piirmäär, peab toetuse saaja tõendama, et ostu maksumuse kujunemisel on järgitud käesolevas määruses sätestatud ostumenetluse nõudeid. Eelkõige peab toetuse saaja tagama, et toetusest hüvitatava ostu hind kujunes konkurentsi korras erinevate erapooletute ja võrreldavate pakkumuste võrdlemise teel ning konkurentsi on efektiivselt ära kasutatud.

Lõikes 4 kohaselt kehtestatakse ostumenetluse korraldamise üldised põhimõtted, mille eesmärk on tagada konkurentsile avatud ja läbipaistev toetuse kasutamine.

Lõigete 5–6 kohaselt kehtestatakse erand, mille kohaselt tuleb ostumenetlus viia läbi riigihangete registris, kui ostu rahastatakse finantsmehhanismist enam kui 50% projekti abikõlblikest kuludest ja ostu eeldatav abikõlblik maksumus ilma käibemaksuta on võrdne riigihanke rahvusvahelise piirmääraga või sellest suurem.

Lõikes 7 nähakse ette nõuded ostumenetlustele, mida ei viida läbi riigihangete registris.

Lõikes 8 tuuakse välja erandid, mil ei pea ostumenetlust korraldama.

Lõiked 9–10 reguleerivad ostumenetluse tulemusel sõlmitud lepingu tingimusi ja lepingu muutmise aluseid.

Eelnõu § 11 annab riiklikule kontaktasutusele ja sertifitseerivale asutusele õiguse kontrollida toetuse väljamakseid ning käsitleb väljamaksmise peatamise ja väljamaksmisest keeldumise aluseid. Toetuse väljamaksmise peatamise korral makstakse toetus välja pärast seda, kui on kõrvaldatud toetuse väljamaksmise peatamise alus.

Lõikes 3 antakse õigus peatada toetuse maksmine või maksmisest keelduda projekti elluviija kõikide projektide maksete puhul, kui tegu on süsteemsete rikkumistega. Süsteemseks rikkumiseks loetakse eelkõige õigusnormide rikkumine, mis võib olla korduvat laadi, võib suure tõenäosusega toimuda sarnast liiki tegevuste puhul ja mis tuleneb tõsistest puudustest.

Väljamaksete peatamine on ajutine meede ja selle periood sõltub konkreetsest juhtumist. Programmioperaator võib toetuse väljamaksmise peatada või väljamaksmisest keelduda tema ülesandeid täitvale asutusele või projekti elluviijale, kelle tõttu toetuse väljamaksmine programmioperaatorile peatati või väljamaksmisest keelduti. Kui toetuse väljamaksest keeldutakse, siis tehakse sellekohane finantskorrektsiooni otsus.

Eelnõu § 12 reguleeritakse programmide rakendamisel tuvastatud rikkumistest teavitamist. Lõige 1 kehtestab programmioperaatori kohustuse riiklikku kontaktasutust 10 päeva jooksul rikkumisest teada saamisest teavitada.

Lõikes 2 on loetletud rikkumiste tunnused, milliste esinemisel on riiklikul kontaktasutusel kohustus teavitada FMK/NVM-i. Rikkumisi, mis on seotud kuni 5 euro suuruse kuluga, ei käsitleta rikkumistena.

Lõiked 5 ja 6 näevad ette programmioperaatori kohustuse toetus tagastada, kui sellekohane rikkumine on tuvastatud sertifitseeriva asutuse poolt või tuginedes doonorite tehtud toetuse tagasinõudmise otsusele. Programmioperaatoril on õigus teha tagasinõudmise otsus tema ülesandeid täitvale asutusele või projekti elluviijale, kelle tõttu programmioperaatorile tagasinõue tehti.

Lõiked 7–8 näevad ette võimaluse programmileping ennetähtaegselt lõpetada nii riikliku kontaktasutuse kui ka doonorriikide algatusel ning sellisel juhul tuleb programmi kasutamata toetuse jääk tagastada.

Eelnõu § 13 reguleerib finantskorrektsioonide kohaldamist ehk riiklik kontaktasutus ja programmioperaator võivad lähtuvalt VäSS § 8 lõigetest 5^1–5^9 teha finantskorrektsiooni otsuse toetuse osaliseks või täielikuks vähendamiseks ja toetuse tagasinõudmiseks. Riiklik kontaktasutus teeb finantskorrektsiooni otsuse riikliku tasandi kahepoolsete suhete fondi projektide kohta ning programmioperaator enda rakendatava programmi raames elluviidavate projektide kohta (selle õiguse võib vastavalt §-le 7 volitada programmi rakendavale asutusele). Kohustuse või tingimuse täitmata jätmise laadist ja raskusest tulenevalt ning kohaldades proportsionaalsuse põhimõtet vähendatakse toetust 2, 5, 10, 25, 50, 75 või 100 protsenti tegevusele eraldatud toetusest.

Kui toetuse tagasimaksmise tähtpäevaks toetust tagasi ei maksta või toetust ei ole tasaarvestatud, peab toetuse saaja maksma viivist 0,06 protsenti iga toetuse tagasimaksmisega viivitatud kalendripäeva eest. Viivise arvestamine lõpeb, kui viivise summa ületab selle arvestamise aluseks oleva tagasinõutava toetuse suuruse. Viivist ei nõuta riigiasutuselt ja isikult, kes on volitatud täitma riigi haldusülesannet toetuse kasutamisel või vahendamisel, välja arvatud juhul, kui Euroopa Komisjon nõuab viivise tasumist riigilt.

Toetuse tagasimaksmise ajatamise korral maksab toetuse saaja intressi alates toetuse tagasinõudmise otsuses sätestatud tagastamise tähtpäevale järgnevast päevast. Intressimäär tagastatava toetuse summa jäägilt on kuue kuu Euribor pluss kolm protsenti aastas. Kuue kuu Euribor võetakse toetuse tagasimaksmise ajatamise otsuse tegemisele eelnenud pangapäeva seisuga. Intressiarvestuse baasiks on 360-päevane periood. Negatiivse Euribori korral ei kohaldata summeeritud protsendimäärasid alla ühe.

Kui finantskorrektsiooni summa jääb alla 1000 euro, on finantskorrektsiooni tegijal vastavalt eelnõu § 13 lg 2 punktile 2 õigus see tegemata jätta. Kaalutlusõiguse rakendamisel analüüsitakse lisaks eelkõige näiteks järgnevaid asjaolusid:

- kas toetuse saajale on toetus juba välja makstud;
- kas projekti tegevused on ellu viidud ja tulemused on saavutatud;
- puudub pettuse kahtlus ning tegemist ei ole ilmselgelt sobimatu või tahtlikult valesti deklareeritud kuluga.

Toetuse saajal ei ole võimalik vabatahtlikult toetust tagastada, kui vastav projekt on juba hõlmatud käimasolevasse või plaanitavasse auditivalimisse.

Alates 01.05.2026 ei tagasta toetuse saaja, kes on riigieelarve seaduse § 2 lg 2 punktides 1 ja 2

nimetatud üksus ja kellele Riigi Tugiteenuste Keskus osutab raamatupidamise teenust, toetust, vaid leiab vastavale kulule uue katteallika.

Eelnõu § 14 paneb programmioperaatorile kohustuse tagada järelevalve programmivahendite kasutamise üle ning kohustuse tagada programmioperaatoriväliste kontrolliteostajate ligipääs toetuse kasutamisega seotud informatsioonile, sh sätestab ligipääsu tagamise kohustuse projekti elluviijaga sõlmitavas lepingus või õigusaktis projekti elluviija ning teiste toetuse kasutamisega seotud isikute ruumides ja territooriumil. Lisaks antakse riiklikule kontaktasutusele õigus otsustada programmioperaatori ülesannete täitmise peatamise üle, kui järelevalve või auditi tulemusel ilmneb, et tööprotsessid ei vasta nõuetele või ülesandeid ei täideta.

Eelnõu § 15 sätestab programmioperaatori poolt riiklikule kontaktasutusele ja/või sertifitseerivale asutusele esitatavate finantsvahearuande, aastaaruande, lõpparuande ning väljamaksete prognoosi tähtajad, viisi ning vormi, et sertifitseeriv asutus ja riiklik kontaktasutus saaksid abisaaja riigi kohustused doonori ees täita õigeaegselt. Lisaks pannakse programmioperaatorile kohustus anda riiklikule kontaktasutusele ja/või sertifitseerivale asutusele täiendavat informatsiooni, mis on vajalik aruandluskohustuste täitmiseks doonori ees.

Määrusele ei kehtestata kehtivuse lõpptähtaega, kuna seda on keerukas prognoosida. Eeldatavasti võiks kõik finantsmehhanismi rakendamisega seotud toimingud olla lõpetatud 31. detsembriks 2036. a, ent kui mingi projektiga seoses tõusetuvad kohtuvaidlused, ei pruugi see nii juhtuda.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõu ei sisalda uusi ega võõrkeelseid termineid.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul ei ole puutumust Euroopa Liidu õigusega. Eelnõu aluseks on:

- 8. oktoobril 2024. a allkirjastatud Euroopa Liidu ja Norra Kuningriigi leping Norra finantsmehhanismi kohta ajavahemikuks mai 2021 – aprill 2028;
- 8. oktoobril 2024. a allkirjastatud Euroopa Liidu ja Islandi Vabariigi, Liechtensteini Vürstiriigi ning Norra Kuningriigi leping Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismi kohta ajavahemikuks mai 2021 – aprill 2028;
- 27. mail 2025. a allkirjastatud Eesti Vabariigi ja Islandi Vabariigi, Liechtensteini Vürstiriigi, Norra Kuningriigi vahelise EMP finantsmehhanismi rakendamist aastatel 2021–2028 käsitlev vastastikuse mõistmise memorandum;
- 27. mail 2025. a allkirjastatud Eesti Vabariigi ja Norra Kuningriigi vahelise Norra finantsmehhanismi rakendamist aastatel 2021–2028 käsitleva vastastikuse mõistmise memorandum.

Seega on eelnõu kooskõlas finantsmehhanismide välislepingulise raamistikuga.

6. Eelnõu mõjud

Määrusega sätestatakse finantsmehhanismide 2021–2028 rakendamise riigisisesed üldised tingimused, rakendussüsteemis osalevad asutused ning nende peamised õigused ja kohustused toetuse andmisel ja kasutamisel.

Projektide elluviimisel investeeritakse eelnõu §-s 3 nimetatud esmatähtsatesse valdkondadesse, mille tulemusena paraneb Eesti erinevate piirkondade sotsiaalmajanduslik olukord, s.o suureneb tööhõive, luuakse paremad tingimused majanduskasvuks ning arendatakse Eesti Vabariigi ja doonorriikide

vahelisi kahepoolseid suhteid. Fookusteemadeks perioodil 2021–2028 on tervis, kriisikindlus ja rohelahendused. Lisaks rahalisele panusele on võimalik riikidevahelise koostöö käigus vahetada kogemusi ja saada teavet, mis omakorda võimaldab Eestil üldiselt paremini kavandada oma majandustegevust ja arendada kahepoolseid suhteid doonorriikidega.

7. Eelnõu rakendamiseks vajalikud kulutused ja eeldatavad tulud

Eelnõu toob Eesti Vabariigile kulusid kaasfinantseerimise ulatuses Norra finantsmehhanismis 4 852 941 eurot ja EMP finantsmehhanismis 5 078 118 eurot ehk hinnanguliselt kokku kuni 10 miljonit eurot. Riikliku kaasfinantseerimise vahendid nähakse ette konkreetse aasta riigieelarves.

Finantsmehhanismide rakendamine annab Eestile võimaluse investeerida mahukatesse valdkondadesse, kuhu välisabi mitte kasutades peaks riigieelarvelisi investeeringuid tegema oluliselt pikema aja jooksul. Samuti võimaldab nende rakendamine märkimisväärselt võimendada eelarveliste ja teiste välisvahendite investeeringute mõju.

8. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

9. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitatakse asjaomastele asutustele kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi EIS kaudu.